

JAMHURI YA MUNGANO WA TANZANIA
WIZARA YA KILIMO

**Mbinu Bora za Kupunguza
Mashambulizi ya Wadudu
kwenye Viazi Vitamu**

Kijitabu cha Mafunzo
Kwa Washauri wa Kilimo, Kanda ya Ziwa

1995

Shukurani:

- **Kituo cha Utafiti wa Kilimo Ukiriguru**
- **Mradi wa Udhibiti Husishi Shinyanga (IPM)**
- **Farming Systems Project Lake Zone**

Kijitabu hiki kimetayarishwa na:

- **Dr. M. Braun, IPM Shinyanga**
- **Bwana S.C. Jeremia, ARTI Ukiriguru**
- **Bwana J. Makula, IPM Shinyanga**
- **Mama C. Rugimbana, FSR Ukiriguru**

Mchoraji wa picha: Bwana W.Temu

Kwa msomaji:

Tunahitaji maoni yako kuhusu kitabu hiki

1

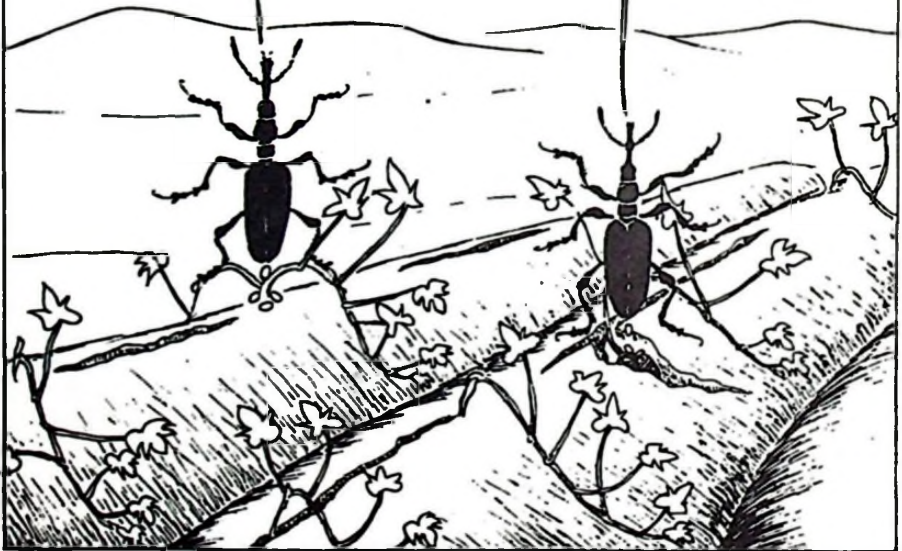
AHAA! HILI TUTA LINA
NYUFA ZITAKAZO RAHISISHA
MAYAI YANGU KUINGIA

2

MIMI NATAGA MAYAI
KWENYE HILI SHINA

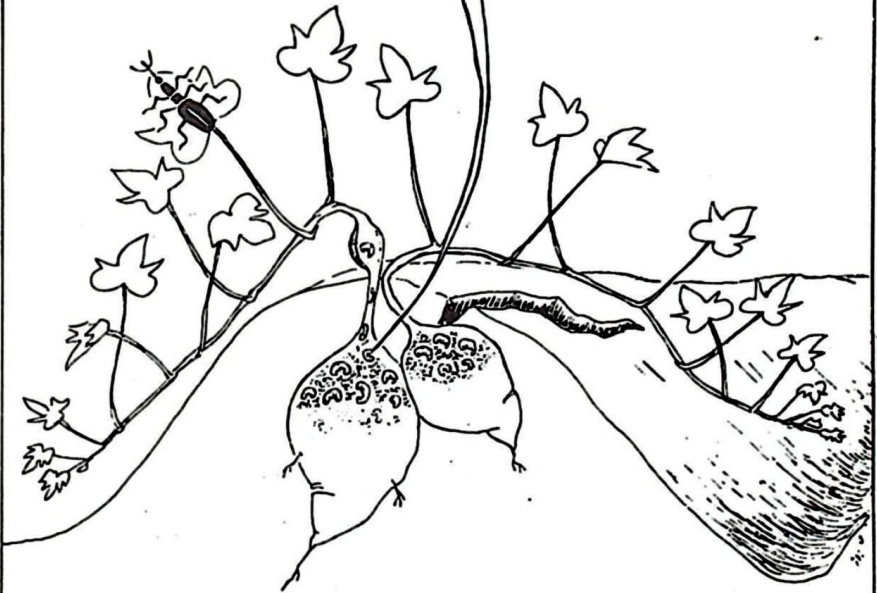
NA MIMI NATAGA
KWENYE HUU UFA
WENYE KIAZI

3

FUNZA WANAKULA VIAZI

KUMBE MAMA YETU
ANATUPENDA. TUMEZALIWA
KWENYE CHAKULA
KINGI HIVI.

4 MAMA KULWA ANAVUNA VIAZI

JAMANI ! KARIBU VIAZI VYOTE
VIMEHARIBIWA NA WADUDU.
TUTAKULA NINI MWAKA HUU?

5

MUME WANGU, MSIMU
HUU VIAZI VIMEHARIBIWA
SANA NA WADUDU NITAVICHAMBUA
VIBOVU VYOTE NITAWALISHA
NG'OMBE

EEHE! KAPU LOTE HILO
VIAZI VYOTE NI VIBOVU?
KWA HIYO MWAKA HUU
TUMELIMIA NG'OMBE

6

KAMA VIAZI VINAWENZA KUOZA
KIASI HIKI, BASI HILI NI
TATIZO SIJUI TUFANYE NINI?

TENA IMEKUWA NI
BAHATI. HILI SWALI
TUMUULIZE MTAALAM,
HUYO ANAKUJA.

7

MTAALAM, HEBU ONA MAVUNO
YA VIAZI YA MWAKA HUU.

LOO! WADUDU WAMEWAPA
HASARA KUBWA. NAPASWA
KUWAELEKEZA KANUNI BORA
ZA KILIMO MTAKAPO ANZA KULIMA
VIAZI TENA

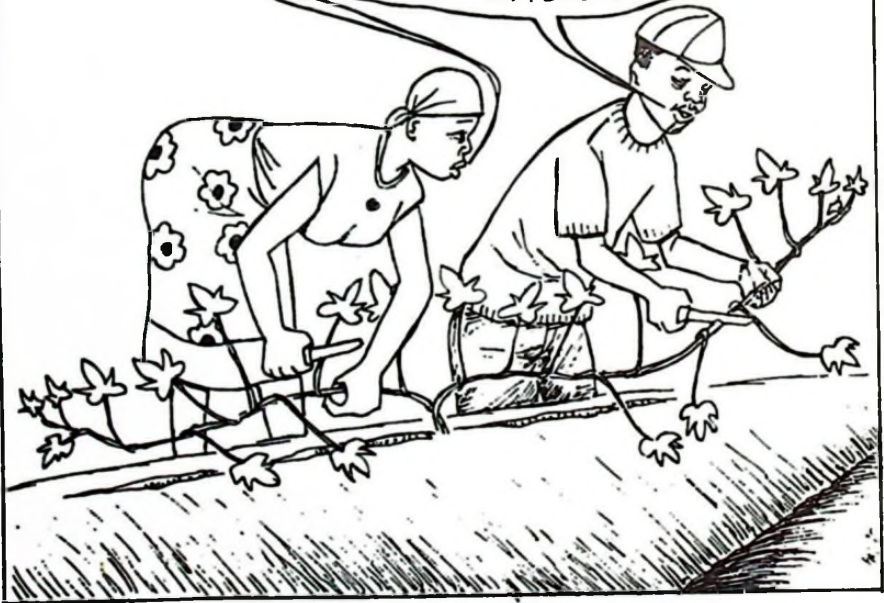
TUTASHUKURU.

8 MAMA KULWA AMEANZA KULIMA TENA VIAZI
MTAALAM ANAMWONYESHA JINSI YA KUCHAGUA
MBEGU SAFI

WEWE MTAALAM! MBOHA UNAACHA
SEHEMU KUBWA YA RANDO
INAYOFAA KUPANDWA ?

HAPANA! NINAYOKATA NDIYO
INAYOFAA. SEHEMU YA KATI
NA YA NCHA MARA NYINGI
HAINA WADUDU

9

USHAURI WA KILIMO CHA MZUNGUKO

NIMESHAURIWA KUPANDA
KWENYE SEHEMU MPYA KUKWEPA
WADUDU WA VIAZI WA MSIMU
ULIOPITA.

10 BAADA YA WIKI NNE, PALIZI INAANZA

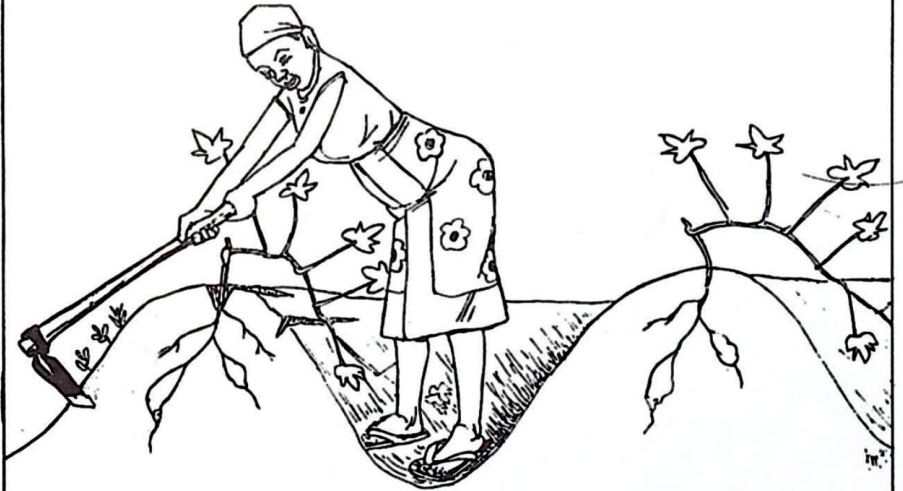
MTAALAM! NIMEANZA
PALIZI

NI SAWA, ILA UNAPOPALILIA
JARIBU KURUDISHA UDONGO
KWENYE TUTA ILI KUZIBA NYUFA
KUZUIA WADUDU WASIINGIE
KWENYE SHINA NA MIZIZI YA
VIAZI

NYUFA KATIKA
TUTA LA VIAZI KABLA
YA KURUDISHIA
UDONGO

BAADA YA
KUZIBA NYUFA

12 PALIZI YA PILI BAADA YA WIKI NANE

TUMESHAURIWA KUWA PALIZI
YA WAKATI HUU IWE NYEPESI
ILI TUSIHARIBU MARANDO. JEMBE
DOGO AU MIKONO INAZEZA
KUTUMIWA KUFUNIKA NYUFA.

13 KUVUNA KIDOGO KIDOGO

KAMA KUNAHAJA YA KUVUNA
KIDOGO KIDOGO, NIMESHAURIWA
KUTUMIA JEMBE DOGO, NA
KURUDISHIA UDONGO KWENYE
TUTA KUFUKIA VIAZI
VITAKAVYOKUWA WAZI

14

VIAZI HUWEZA KUANZA
KUSHAMBULIWA NA WADUDU.

NIMEPATA VIAZI VIZURI BAADA
YA KUFUATA USHAURI WAKO. NAENDELEA
KUVUNA KIDOGO KIDOGO.

LOO! HATA HIVYO VIMEANZA
KUSHAMBULIWA NA WADUDU
NI VIZURI UKAWAHI KUVUNA
VYOTE MAPEMA.

15 UTUNZAJI VIAZI KWA MATUMIZI
YA BAADAYE

NAONA MSIMU HUU UMEPATA
VIAZI VINGI.

NDIYO. NIMEPATA VIAZI
VINGI KWA HIYO
INABIDI NIVIKATE MICHEMBE
KWA MATUMIZI YA BAADAYE.

16

MAGANGA NA MKEWE MAMA KULWA
WANAFURAHIA UTAMU WA VIAZI.

MAMA KULWA, VIAZI VYA WAKATI
HUU NI VITAMU SANA. UMEPANDA
AINA NYINGINE ?

MUME WANGU
UNANIFURAHISHA. NIMEFUATA
KANUNI BORA ZA
KILIMO.

